

Jacek Kraś

Karpacka Państwowa Uczelnia w Krośnie

Rola Centralnej Komisji Egzaminacyjnej w realizowaniu polityki oświatowej państwa w latach 2013–2018

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu było przybliżenie celów, zadań i funkcji CKE, będącej jedną z najważniejszych instytucji realizujących politykę oświatową państwa. Jest nim również przedstawienie i analiza statusu organizacyjno-prawnego oraz najważniejszych działań tej organizacji, a także ocena jej działalności. Podstawową metodą zastosowaną dla realizacji celów publikacji jest analiza literatury przedmiotowej, materiałów wewnętrznych przedmiotowej instytucji oraz aktów prawnych. Treść zasadniczą artykułu rozpoczyna wstęp, w którym został przedstawiony cel publikacji. Część druga przybliża najważniejsze pojęcia związane z polityką oświatową. Część trzecia przedstawia cele i zadania CKE. W części czwartej dokonano analizy struktury organizacyjnej CKE i przybliżono jej status prawny. Z kolei część piąta zawiera rozważania dotyczące najważniejszych działań POT. W części szóstej dokonana została ocena działalności analizowanego w artykule podmiotu. Część ostatnią stanowi podsumowanie, w którym przedstawiono wnioski nasuwające się w związku z realizacją tematu. W podsumowaniu stwierdzono, że Centralna Komisja Egzaminacyjna pełni ważną funkcję, jeśli chodzi o realizację polityki oświatowej państwa. Przyczynia się przede wszystkim do usprawnienia i zbiektywizowania procesu oceny osiągnięć ucznia w postaci egzaminu kończącego każdy etap edukacji.

Słowa kluczowe: edukacja, polityka państwa, Centralna Komisja Egzaminacyjna

Wstęp

Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie celów, zadań i funkcji CKE, będącej jedną z najważniejszych instytucji realizujących politykę oświatową państwa. Jest nim również przedstawienie i analiza statusu organizacyjno-prawnego oraz najważniejszych działań tej organizacji, a także ocena jej działalności.

Podstawową metodę zastosowaną dla realizacji celów publikacji stanowi analiza literatury przedmiotowej, materiałów wewnętrznych przedmiotowej instytucji oraz aktów prawnych.

Treść zasadniczą artykułu rozpoczyna wstęp, w którym został przedstawiony cel publikacji. Część druga przybliży najważniejsze pojęcia związane z polityką oświatową. Część trzecia przedstawia cele i zadania CKE. W części czwartej dokonano analizy struktury organizacyjnej CKE i przybliżono jej status prawny. Z kolei część piąta zawiera rozważania dotyczące najważniejszych działań POT. W części szóstej dokonana została ocena działalności analizowanego w artykule podmiotu. Część ostatnią stanowi podsumowanie, w którym przedstawiono wnioski nasuwające się w związku z realizacją tematu.

Aby zrealizować określony cel publikacji, dokonano analizy materiałów źródłowych, do których należy Statut Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz aktów prawnych, z których najważniejszym jest Ustawa o systemie oświaty. Przydatna była również literatura tematyczna, do której należała m.in. książka K. Gawrońskiego i S.M. Kwiatkowskiego *Prawo oświatowe* oraz A. Balickiego, M. Pytera także zatytułowana *Prawo oświatowe*.

Miejsce polityki oświatowej w polityce państwa

Termin „polityka” rozumiany i przedstawiany jest różnie w literaturze naukowej. Można powiedzieć, że nie ma jednej, powszechnie akceptowanej definicji. Jedną z osób, które podjęły się usystematyzowania definicji, był L. Sobkowiak, który wyróżnił m.in. politykę rozumianą jako:

- „działalność instytucji państwowych”;
- „służbę dążącą do zmniejszenia czy też usuwania ograniczeń w zaspokajaniu potrzeb ludzi”;
- „podejmowanie decyzji w ramach procesu sprawowania władzy i gry o władzę, w którym biorą udział różne podmioty”¹.

W myśl przytoczonych definicji przez politykę oświatową możemy rozumieć przede wszystkim działalność ministra właściwego do spraw oświaty, wojewody, samorządu terytorialnego oraz innych instytucji, do których należy CKE. Cel polityki oświatowej stanowi realizowanie potrzeb edukacyjnych, wychowawczych i opiekuńczych uczniów. Jest ona zbiorem zasad i instrumentów wykorzystywanych do realizacji celów związanych z określonym obszarem społeczno-gospodarczym. Polityka oświatowa jest integralną częścią polityki społecznej. Obejmuje zagadnienia związane z systemem oświaty, organizacją i realizacją procesu nauczania, upowszechnianiem nauczania wśród dzieci, młodzieży i dorosłych oraz metody kształcenia i wychowania. Realizowana jest zarówno na poziomie ogólnokrajowym, jak i samorządowym². Jedną z definicji polityki oświatowej

¹ H. Zawistowska, *Polityka turystyczna*, Warszawa 2014.

² A. Noworól, *Instrumenty lokalnej polityki oświatowej*, „Zarządzanie Publiczne” 2012, nr 3 (19), s. 39–40.

jest definicja przedstawiona przez D. Dziewaluka. Politykę tę określił jako: „dokonywanie wyboru i podejmowanie decyzji w sprawach celu, kierunku, treści i organizacji oświaty oraz wychowania, a także planowanie działalności oświatowo-wychowawczej”³.

Państwo prowadzi politykę oświatową pośrednio poprzez działanie oświaty powszechnej. Realizowana ona jest m.in. przez ustalanie programów nauczania, wymagań i zadań kierowanych do nauczycieli, czy też finansowanie oświaty. Z kolei polityka oświatowa realizowana bezpośrednio wyraża się poprzez prowadzenie określonych typów szkół, do których należą: szkoły artystyczne, szkoły leśne czy rolnicze⁴.

Za koordynację i realizację polityki oświatowej w skali ogólnopolskiej odpowiada minister właściwy do spraw oświaty. Jest nim obecnie minister edukacji i nauki. Jest on naczelnym organem administracji publicznej. Jego obsługę zapewnia Ministerstwo Edukacji i Nauki. Zostało ono utworzone z dniem 1 stycznia 2021 r. na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego⁵. Z kolei zakres działania ministra określa Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji i Nauki oraz rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji i Nauki⁶. W zakresie realizacji polityki oświatowej minister współdziała z wojewodami, kuratorami oświaty, samorządem terytorialnym oraz innymi organizacjami i instytucjami, do których należy CKE. Realizacja polityki oświatowej ministra dokonywana jest przede wszystkim poprzez wydawanie aktów prawnych w postaci rozporządzeń. W świetle obowiązujących przepisów prawa minister właściwy do spraw oświaty może być również organem założycielskim i prowadzącym dla:

- szkół, zespołów szkół oraz szkolnych punktów konsultacyjnych przy polskich przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych RP;
- publicznych placówek doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym;
- publicznych szkół i placówek o charakterze eksperymentalnym;
- publicznych placówek kształcenia ustawicznego o zasięgu ogólnokrajowym⁷.

Polityka oświatowa samorządu powinna być zgodna z oczekiwaniami społeczności lokalnych i powinna zmierzać do zaspokajania ich potrzeb. Ma ona

³ D. Dziewaluk, *Systemy szkolne UE*, Warszawa 1997, s. 11.

⁴ M. Będzieszak, *Polityka oświatowa państwa w zakresie zadań finansowanych z budżetu państwa*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2012, nr 54, s. 26.

⁵ Dz. U. poz. 2334.

⁶ Dz. U. poz. 1848 i 2335.

⁷ K. Gawroński, S.M. Kwiatkowski (red.), *Prawo oświatowe*, Warszawa 2014, s. 35–38.

służyć rozwojowi lokalnemu oraz przygotowaniu ucznia do pracy zawodowej i codziennej egzystencji. W jej kształtowaniu powinni brać udział rodzice, lokalni liderzy oraz przedsiębiorcy⁸. Polityka oświatowa może mieć charakter krótkoterminowy i długoterminowy. Polityka krótkoterminowa pozwala na szybką reakcję na bieżące zmiany i problemy. Polityka długoterminowa wiąże się z wieloletnimi planami i prognozami dotyczącymi funkcjonowania oświaty ujętymi w różnego rodzaju dokumentach⁹.

Obecna polityka oświatowa kształtowała się od 1999 r. kiedy to wprowadzono reformę oświatową i samorządową. Reformy opierały się na decentralizacji kompetencji i obowiązków oraz finansowania oświaty. Samorzady przejęły znaczną część zadań oświatowych od państwa. Pojawił się m.in. nowy typ szkoły, jakim było gimnazjum.

Cele i funkcje CKE

Centralna Komisja Egzaminacyjna została utworzona w 1999 r. Celem jej utworzenia było doprowadzenie do stosowania jednolitych wymagań egzaminacyjnych oraz oceny opanowania umiejętności w trakcie nauki w oparciu o powszechne kryteria oceny. Nadzór nad działalnością CKE sprawuje minister właściwy do spraw oświaty.

Do jej zadań przedstawionych w Ustawie systemie oświaty¹⁰ należy przede wszystkim:

- opracowanie propozycji standardów wymagań będących podstawą przeprowadzenia egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
- przygotowanie pytań, zadań i testów do egzaminu po ukończeniu szkoły podstawowej i egzaminów maturalnych oraz eksternistycznych;
- opracowanie i publikowanie informatorów zawierających przykładowe pytania i zadania wraz z rozwiązaniami, jakie mogą pojawić się podczas egzaminów;
- analiza wyników sprawdzianów i egzaminów;
- składanie ministrowi właściwemu do spraw oświaty sprawozdań o poziomie osiągnięć uczniów na poszczególnych etapach kształcenia;
- inicjowanie, organizowanie badań, analiz i innowacji w dziedzinie oceniania i egzaminowania;
- przygotowanie i upowszechnianie programów doskonalenia nauczycieli w zakresie diagnozowania i oceniania;
- koordynowanie działalności okręgowych komisji egzaminacyjnych oraz nadzorowanie ich prac;

⁸ K. Przyszczypkowski, *Polityka oświatowa samorządów*, [w:] M. Korolewska, J. Osiecka-Chojnacka (red.), *Polityka oświatowa*, Warszawa 2010, s. 45.

⁹ *Ibidem*, s. 57.

¹⁰ Dz. U. nr 95, poz. 1481 z późn. zm.

- nadzorowanie działań związanych z przebiegiem egzaminu po szkole podstawowej oraz egzaminu maturalnego;
- współpraca z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi¹¹.

Do zadań szczegółowych wynikających z aktów wykonawczych (rozporządzeń) należą:

- ustalanie i publikowanie terminów przeprowadzania egzaminów;
- opracowanie i publikowanie szczegółowych informacji o sposobie dostosowania formy i warunków przeprowadzania egzaminów;
- ustalanie i publikowanie wykazu olimpiad przedmiotowych zwalniających z egzaminu maturalnego oraz olimpiad i turniejów zwalniających z etapu pisemnego egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe;
- ustalanie i publikowanie informacji dotyczącej wykazu materiałów i przyborów pomocniczych na część pisemną egzaminu maturalnego oraz etap praktyczny egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe i egzaminy eksternistyczne¹².

Zadania określa również statut CKE nadany na mocy zarządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie nadania statutu Centralnej Komisji Egzaminacyjnej¹³. Jednak odsyła on w tym zakresie do przepisów ustawy o systemie oświaty.

Status organizacyjno-prawny CKE

Status organizacyjno-prawny CKE został uregulowany w Ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁴, Statucie CKE¹⁵ oraz Regulaminie organizacyjnym CKE nadanym przez jej dyrektora.

Nadzór nad działalnością Centralnej Komisji Egzaminacyjnej sprawuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania. Jest ona państwową jednostką budżetową finansowaną z części budżetu państwa, której dysponentem jest wspomniany wyżej minister. Komisją kieruje dyrektor powoływany i odwoływany przez ministra edukacji narodowej. Powołanie następuje po przeprowadzeniu konkursu. Z kolei dyrektor powołuje i odwołuje wicedyrektora komisji, za zgodą ministra¹⁶. Statut CKE wymienia szczegółowo zadania dyrektora. Należą do nich:

- reprezentowanie komisji na zewnątrz;
- nadzorowanie realizacji zadań komisji oraz działalności okręgowych komisji egzaminacyjnych;

¹¹ A. Balicki, M. Pyter, *Prawo oświatowe*, Warszawa 2011, s. 140–141.

¹² K. Gawroński, S.M. Kwiatkowski (red.), op. cit., s. 70–71.

¹³ Dz. U. z 2015 r., poz. 1046.

¹⁴ Dz. U. nr 95, poz. 425 z późn. zm.

¹⁵ Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie nadania statutu Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1046).

¹⁶ <http://bip167.lo.pl/?cid=7> [dostęp: 15.01.2020].

- ustalanie arkuszy egzaminacyjnych do przeprowadzenia egzaminów;
- składanie ministrowi edukacji narodowej sprawozdań dotyczących wyników egzaminów¹⁷.

W strukturze organizacyjnej komisji wyróżniamy osiem wydziałów i dwa samodzielne stanowiska pracy. Jeśli chodzi o wydziały, statut wymienia wśród nich: Wydział Sprawdzianu i Egzaminu Gimnazjalnego, Wydział Egzaminu Maturalnego, Wydział Języków Obcych, Wydział Egzaminów Zawodowych, Wydziały Egzaminów Eksternistycznych, Wydział Analiz Wyników Egzaminacyjnych, Wydział Administracyjno-Gospodarczy i Wydział Finansowo-Księgowy. Samodzielne stanowiska pracy stanowią: Audytor Wewnętrzny oraz Samodzielne Stanowisko ds. Procedur Egzaminacyjnych, Druku i Dystrybucji. Ponadto dyrektor posiada kompetencje tworzenia i znoszenia innych samodzielnych stanowisk pracy, zespołów i pracowni¹⁸.

Dyrektor może powołać dwóch zastępców. Wydziałami, zespołami i pracownikami kierują kierownicy, których powołuje dyrektor. Wyjątek stanowi wydział finansowo-księgowy, na czele którego stoi główny księgowy. Statut wskazuje również stanowiska, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne. Są to: kierownik wydziału, kierownik zespołu, kierownik pracowni, zastępcy kierowników, starszy ekspert i ekspert. Ponadto dyrektor Komisji może powoływać jako organ doradczy Radę Naukową. Jej przewodniczącym jest członek Rady wskazany przez dyrektora. Do zadań Rady Naukowej należy:

- opiniowanie projektów planów pracy Komisji, po przedstawieniu ich przez dyrektora Komisji;
- analizowanie sprawozdań Komisji;
- wnioskowanie o podjęcie prac ewaluacyjnych lub badawczych¹⁹.

Z kolei Regulamin organizacyjny określa szczegółowy zakres zadań i tryb pracy komórek organizacyjnych oraz zasady działania i strukturę CKE. Przybliża on m.in. zadania wicedyrektorów Komisji, do których należą:

- sprawowanie bezpośredniego nadzoru nad działalnością Wydziału Egzaminów Zawodowych, wydziału Egzaminów Eksternistycznych oraz Zespołu do spraw Projektów Współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego;
- koordynowanie działań w zakresie funkcjonowania w CKE kontroli zarządczej oraz podejmowanie działań zaradczych i naprawczych w tym zakresie;
- określanie zakresów obowiązków i opiniowanie pracy kierowników podległych komórek organizacyjnych;
- zawieranie umów i porozumień w zakresie upoważnienia udzielonego przez dyrektora²⁰.

¹⁷ §5 ust. 2 Statutu.

¹⁸ §3 Statutu.

¹⁹ §5–9 Statutu CKE.

²⁰ §5 Regulaminu organizacyjnego CKE.

Najważniejsze działania CKE

Centralna Komisja Egzaminacyjna przedstawia corocznie sprawozdania z realizacji nałożonych na nią ustawowych zadań. We wspomnianych sprawozdaniach przedstawiany jest: zakładany cel, mierniki określające stopień realizacji celu, najważniejsze zadania służące realizacji celu. W roku 2016 realizowane cele obejmowały:

- podnoszenie jakości kształcenia zawodowego poprzez zbliżenie do potrzeb rynku pracy;
- opracowanie narzędzi do przeprowadzenia egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe;
- podnoszenie jakości oraz efektywności kształcenia i wychowania;
- opracowanie narzędzi do przeprowadzenia sprawdzianu oraz egzaminów z zakresu kształcenia ogólnego;
- podnoszenie jakości oraz efektywności kształcenia i wychowania.
Aby zrealizować te cele, podjęto następujące działania:
- Opracowano narzędzia do przeprowadzenia egzaminów zawodowych.
- Ustalono arkusze, kryteria oceniania oraz schemat oceniania i punktowania egzaminów zawodowych.
- Dokonano analizy ogólnopolskich wyników egzaminów zawodowych.
- Opracowano materiały do szkoleń dla kandydatów na egzaminatorów.
- Opracowano narzędzia do przeprowadzania sprawdzianu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych.
- Ustalono arkusze, kryteriów oceniania i schematy punktowania sprawdzianu i egzaminów.
- Dokonano analizy ogólnopolskich wyników ze sprawdzianu, egzaminu, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych²¹.

Z kolei w ostatnim opublikowanym sprawozdaniu, czyli za rok 2017, założonymi do realizacji celami było:

- podnoszenie jakości kształcenia zawodowego poprzez zaangażowanie pracodawców w proces dostosowania kształcenia do potrzeb rynku pracy;
- opracowanie zadań na egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe w porozumieniu z przedstawicielami pracodawców;
- sprawne i bezpieczne posługiwanie się technologiami informacyjno-komunikacyjnymi zarówno przez uczniów jak i nauczycieli;
- opracowanie narzędzi do przeprowadzenia egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe oraz egzaminów z zakresu kształcenia ogólnego;

²¹ Sprawozdanie z wykonania planu działalności Centralnej Komisji Egzaminacyjnej za rok 2016, opublikowane 28 lutego 2017 r. <https://bip.cke.gov.pl/artukul/183/1006/sprawozdanie-z-planu-dzialalnosci-centralnej-komisji-egzaminacyjnej-za-2016> [dostęp: 5.01.2020].

W sprawozdaniu za rok 2017 przedstawione zostały również najważniejsze działania podjęte przez CKE, a służące realizacji postawionych celów. Należą do nich:

- wyłonienie w drodze postępowań przetargowych i z uwzględnieniem zasady konkurencyjności, autorów zadań i recenzentów, którzy opracowali zadania do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie. Autorami zadań, recenzentami byli nie tylko nauczyciele, ale również przedstawiciele pracodawców oraz pracownicy szkół wyższych;
- ogłaszanie komunikatu dyrektora CKE w sprawie listy systemów operacyjnych, programów użytkowych oraz języków programowania;
- przygotowanie arkuszy egzaminacyjnych uwzględniających różne systemy operacyjne i języki programowania;
- opracowanie narzędzi do przeprowadzenia egzaminów zawodowych;
- ustalenie arkuszy, kryteriów oceniania, schematów punktowania i oceniania egzaminów zawodowych;
- analiza ogólnopolskich wyników egzaminów zawodowych;
- opracowanie narzędzi do przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego i egzaminów eksternistycznych;
- ustalenie arkuszy i zasad oceniania egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i eksternistycznych;
- analiza ogólnopolskich wyników egzaminów gimnazjalnych, maturalnych i eksternistycznych²².

Centralna Komisja Egzaminacyjna nie tylko nadzoruje i współpracuje z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi, ale również dokonuje kontroli ich działalności. Celem takich kontroli jest sprawdzenie i ocena działania przez poszczególne OKE. Cele i kryteria kontroli określa w zarządzeniach dyrektor CKE. Czynności kontrolne dokonywane są w oparciu o kryteria: legalności, gospodarności, celowości, rzetelności i sprawności organizacyjnej. Do celów szczegółowych kontroli należą:

- sprawdzanie zgodności działania OKE z obowiązującymi przepisami prawa;
- ujawnianie nieprawidłowości oraz przyczyn i okoliczności ich powstania oraz osób odpowiedzialnych za ich powstanie;
- wskazanie sposobów i środków umożliwiających usunięcie ujawnionych podczas kontroli nieprawidłowości;
- przedstawianie zaleceń pokontrolnych oraz sprawdzanie czy zalecenia pokontrolne zostały wykonane.

Kontrole CKE dokonywane są na podstawie planu kontroli sporządzanego do 31 grudnia każdego roku. Wyjątek stanowią jedynie kontrole doraźne dokonywane w sytuacjach wyjątkowych. Mają one charakter interwencyjny i służą

²² <https://bip.cke.gov.pl/artykul/183/1378/sprawozdanie-z-planu-dzialalnosci-centralnej-komisji-egzaminacyjnej-za-2017> [dostęp: 5.01.2020].

podjęciu jak najszybszych działań naprawczych. Oprócz kontroli doraźnych wyróżniamy jeszcze kontrole:

- Kompleksowe, które obejmują całokształt działania kontrolowanej jednostki.
- Problemowe, które obejmują wybrane obszary działania kontrolowanej jednostki.
- Sprawdzające, których celem jest dokonanie sprawdzenia wykonania zaleceń pokontrolnych²³.

Ocena działalności CKE

Centralna Komisja egzaminacyjna bywa różnie oceniana. Oprócz głosów pozytywnych pojawiają się i te mniej korzystne dla Komisji. Zarzuty dotyczące działalności CKE pojawiły się już w roku 2014, kiedy to została przeprowadzona kontrola przez Najwyższą Izbę Kontroli. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły głównie niewłaściwego sposobu układania testów oraz licznych błędów przy ich sprawdzaniu. Jak poinformował rzecznik NIK: „(...) co czwarta już oceniona praca egzaminacyjna na wniosek zdającego okazała się źle sprawdzona. W latach 2009–2013 na ponad 40 tys. prac egzaminacyjnych, udostępnionych do wglądu zdającym, 10 tys. zostało na ich wniosek ponownie sprawdzonych. Wyniki egzaminu zostały zmienione aż w ¼ przypadków (2,6 tys.)”. Kontrolerzy NIK podkreślają, że zawiódł wewnętrzny mechanizm kontroli pracy egzaminatorów. Osoby, które popełniały błędy przy ocenie prac, powinny zostać odwołane z komisji egzaminacyjnych i wykreślone z ewidencji egzaminatorów²⁴. Kontrolerzy NIK wnieśli również swoje zastrzeżenia do sposobu tworzenia testów. Jak zauważyli, w latach 2009–2014 funkcjonowało aż dziewięć różnych procedur przygotowywania zadań egzaminacyjnych. Próbnie testowano jedynie zadania zamknięte oraz krótkie zadania otwarte²⁵. W odpowiedzi na zarzuty NIK Dyrektor CKE na podstawie wewnętrznych badań stwierdził m.in., że nie 26, a 13% prac analizowanych na wniosek zdającego okazało się źle sprawdzonych. Jeśli chodzi o weryfikację pracy egzaminatorów, tłumaczono, że jest sprawdzana na bieżąco przez tzw. weryfikatora. Arkusze sprawdzone przez egzaminatorów są później jeszcze sprawdzane losowo. Ponadto dyrektor CKE stwierdził, że do ewidencji wpisanych jest 180 tys. uprawnionych do poprawiania prac. Z tej grupy wybieranych jest corocznie 70 tys. najlepszych²⁶. Jak już wspomniano, do zadań CKE

²³ <https://bip.cke.gov.pl/artykuly/193/kontrole-przeprowadzane-przez-cke> [dostęp: 10.01.2020].

²⁴ <https://wpolityce.pl/spoleczenstwo/235957-nik-ostro-krytykuje-polski-system-egzaminacyjny-testy-sa-zle-ukladane-i-zle-sprawdzane> [dostęp: 17.01.2020].

²⁵ <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/nik-krytykuje-cke-za-egzamin-y-marcin-smolik-szef-cke-odpowiada,521207.html> [dostęp: 13.01.2020].

²⁶ <https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/1392088,Raport-NIK-o-egzaminach-w-szkolach-CKE-odrzuca-czesc-uwag> [dostęp: 14.01.2020].

należy m.in. opracowywanie informatorów zawierających przykładowe zadania i pytania, jakie mogą wystąpić na egzaminach wraz z rozwiązaniami. Dotyczą one egzaminu ósmoklasisty, egzaminu maturalnego, egzaminu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe oraz egzaminów eksternistycznych. Są one opublikowane na oficjalnej stronie CKE. Zadanie to wynika bezpośrednio z przepisów prawa, tj. art. 9a ust. 2 pkt 1b ustawy o systemie oświaty. Informatory opracowywane są we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi, a w przypadku egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe, również przy współpracy z właściwymi ministrami²⁷.

W komisji realizowana jest również kontrola zarządcza oraz polityka antykorupcyjna. Wnioski z takiej kontroli sporządzane są corocznie w ramach oświadczenia dyrektora komisji. Z ostatniego oświadczenia (za rok 2018) o stanie kontroli zarządczej wynika, że była ona „adekwatna, skuteczna i efektywna”. Dotyczyła ona:

- zgodności działalności jednostki z przepisami prawa,
- skuteczności i efektywności działania,
- wiarygodności sprawozdań,
- ochrony zasobów,
- efektywności i skuteczności przepływu informacji,
- promowania i przestrzegania zasad etycznego postępowania,
- zarządzania ryzykiem.

Wspomniane wnioski opierały się na ocenie dyrektora komisji oraz informacjach pochodzących z audytu wewnętrznego, kontroli zewnętrznych, monitoringu realizacji celów i zadań oraz samooceny kontroli zarządczej²⁸. Można zauważyć, że kontrola zarządcza w dużej mierze zależy od kierującego CKE dyrektora. W związku z tym jego ocena może być mało obiektywna. Może warto byłoby, aby bardziej gruntownej, całościowej, corocznej kontroli dokonywał niezależny zewnętrzny podmiot albo przynajmniej minister edukacji narodowej. Dyrektor nie powinien sam dokonywać otwartej, publicznej i wiążącej kontroli swojej pracy.

Analizując przedstawione w rozdziale wcześniejszym sprawozdania, warto zauważyć pozytywny trend, który wiąże się z coraz bliższą i efektywniejszą współpracą ze środowiskiem pracodawców. Przy opracowywaniu informatorów, przykładowych zadań i testów Komisja współpracuje z pracodawcami, co bez wątplenia służy realizacji jednego z najważniejszych elementów współczesnej polityki oświatowej, polegającym na przystosowaniu ucznia do wejścia na rynek pracy. Chodzi o nabycie umiejętności praktycznych i kompetencji pozwalających na łatwe wejście na rynek pracy i dostosowanie się do wymagań pracodawcy w wybranym przez ucznia zawodzie.

²⁷ <https://bip.cke.gov.pl/artykuly/142/informatory> [dostęp: 16.01.2020].

²⁸ <https://bip.cke.gov.pl/artykul/181/1430/oswiadczenie-o-stanie-kontroli-zarzadczej-za-2018> [dostęp: 15.01.2020].

Podsumowanie

Centralna Komisja Egzaminacyjna to jedna z najważniejszych instytucji realizujących politykę oświatową państwa. Jej zadania skupiają się głównie na działaniach mających na celu przygotowania zadań, testów i wytycznych do egzaminów oraz monitorowanie ich przebiegu i analiza wyników.

Celem niniejszego artykułu było więc przybliżenie celów, zadań i funkcji CKE. Było nim również przybliżenie i analiza statusu organizacyjno-prawnego oraz najważniejszych działań tej instytucji, a także ocena jej działalności.

Przybliżone w publikacji informacje i analizy pozwalają na przedstawienie następujących wniosków:

- Centralna Komisja Egzaminacyjna jest jedną z najważniejszych instytucji realizujących politykę oświatową, ukierunkowaną przez reformę oświaty zapoczątkowaną w 1999 r.
- Ma ona za zadanie przygotowanie zasad i procedur przeprowadzania w szkołach egzaminów, przygotowanie informatorów zawierających ważne dla nauczycieli i uczniów informacje, analizę wyników egzaminów.
- Nadzór nad działalnością Komisji sprawuje minister edukacji i nauki, który to nadał w drodze zarządzenia statut CKE, określający jej status organizacyjno-prawny. Struktura organizacyjna CKE zawiera wyspecjalizowane komórki, które realizują poszczególne zadania omawianego podmiotu.
- Organem doradczym Komisji, który może powołać Dyrektor, jest Rada Naukowa. Zajmuje się ona opiniowaniem jej prac i analizowaniem sprawozdań Komisji. Jest to istotny podmiot, który ma charakter doradczy i opiniodawczy, a tym samym pozwala na uniknięcie ewentualnych błędów i nieprawidłowości w działalności analizowanej jednostki.
- Najważniejsze działania CKE zostały przedstawione w corocznych sprawozdaniach. Pokazują one, że na ogół planowane zadania są realizowane w całości. Widać również, że działalność Komisji coraz bardziej wpisuje się w realizację polityki oświatowej państwa, polegającej na zwiększeniu udziału środowiska pracodawców w opracowywaniu zadań, testów, informatorów. Służy to odpowiedniemu przygotowaniu ucznia w szkole i dostosowaniu absolwenta do potrzeb rynku pracy.
- Działalność CKE spotyka się również z zarzutami. Ich przykładem są uwagi przedstawione podczas kontroli NIK przeprowadzonej w 2014 r. Kontrolerzy zarzucili CKE błędy przy tworzeniu testów i ocenie prac przez egzaminatorów. Okazało się, że testy zawierały błędy, a prace były niedokładnie oceniane przez egzaminatorów. Na dodatek nie wyciągano wobec nich konsekwencji. Zawiódł też wewnętrzny system kontroli oceny prac egzaminacyjnych.
- Warto również wspomnieć o kontroli zarządczej, z której wnioski przedstawia Dyrektor CKE w formie oświadczenia. Jak wspomniano wcześniej, wnioski z takiej kontroli mogą być mało obiektywne, ponieważ to Dyrektor

ocenia własną pracę i działalność swojej jednostki. Wydaje się, że taka kontrola powinna być dokonywana i wnioski powinny być formułowane przez ministra lub zewnętrzny niezależny podmiot.

Reasumując, należy stwierdzić, że Centralna Komisja Egzaminacyjna pełni ważną funkcję w zakresie realizacji polityki oświatowej państwa. Przyczynia się przede wszystkim do usprawnienia i zobiektywizowania procesu oceny osiągnięć ucznia w postaci egzaminu kończącego każdy etap edukacji.

Bibliografia

Prace zwarte

- Balicki A., Pyter M., *Prawo oświatowe*, Warszawa 2011.
Dziewaluk D., *Systemy szkolne UE*, Warszawa 1997.
Gawroński K., Kwiatkowski S.M. (red.), *Prawo oświatowe*, Warszawa 2014.
Korolewska M., Osiecka-Chojnacka J. (red.), *Polityka oświatowa*, Warszawa 2010.
Zawistowska H., *Polityka turystyczna*, Warszawa 2014.

Artykuły naukowe

- Będzieszak M., *Polityka oświatowa państwa w zakresie zadań finansowanych z budżetu państwa*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego” 2012, nr 54.
Noworól A., *Instrumenty lokalnej polityki oświatowej*, „Zarządzanie Publiczne” 2012, nr 3 (19).

Akty prawne

- Ustawa o systemie oświaty (Dz. U. nr 95, poz. 1481 z późn. zm.).
Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie utworzenia Ministerstwa Edukacji i Nauki oraz zniesienia Ministerstwa Edukacji Narodowej i Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego (Dz. U. poz. 2334).
Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 października 2020 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji i Nauki (Dz. U. poz. 1848).
Zarządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 października 2015 r. w sprawie nadania statutu Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1046).

Źródła internetowe

- <http://bip167.lo.pl/?cid=7>.
<https://bip.cke.gov.pl/artukul/183/1378/sprawozdanie-z-planu-dzialalnosci-centralnej-komisji-egzaminacyjnej-za-2017>.

<https://bip.cke.gov.pl/artykuly/193/kontrole-przeprowadzane-przez-cke>.
<https://wpolityce.pl/spoleczenstwo/235957-nik-ostro-krytykuje-polski-system-egzaminacyjny-testy-sa-zle-ukladane-i-zle-sprawdzane>.
<https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/nik-krytykuje-cke-za-egzaminy-marcin-smolik-szef-cke-odpowiada,521207.html>.
<https://www.polskieradio24.pl/5/3/Artykul/1392088,Raport-NIK-o-egzaminach-w-szkolach-CKE-odrzuca-czesc-uwag>.
<https://bip.cke.gov.pl/artykuly/142/informatory>.
<https://bip.cke.gov.pl/artykul/181/1430/oswiadczenie-o-stanie-kontroli-zarzadczej-za-2018>.

The role of the Central Examination Commission in implementing the state education policy in 2013–2018

Summary

The purpose of this article was to present the goals, tasks and functions of the CKE which is one of the most important institutions implementing the state's education policy. It is also the presentation and analysis of the organizational and legal status as well as the most important activities of this organization, as well as an assessment of its activities. The basic method used to achieve the objectives of the publication is the analysis of subject literature, internal materials of the institution and legal acts.

The main content of the article begins with an introduction in which the purpose of the publication was presented. The second part introduces the most important concepts related to education policy. Part three presents the goals and tasks of CKE. The fourth part analyzes the organizational structure of CKE and approximates its legal status. In turn the fifth part contains considerations on the most important activities of the Polish Tourist Organization. In the sixth part, the activity of the subject analyzed in the article was assessed. The last part is a summary which presents the conclusions arising in connection with the implementation of the topic. The summary states that the Central Examination Board plays an important role when it comes to implementing the state's education policy. First of all, it helps to streamline and objectify the process of assessing student achievements in the form of an exam completing each stage of education.

Keywords: education, state policy, Central Examination Board